

УДК 347.627.2(477)

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ В СУДОВОМУ ПОРЯДКУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Сафончик Оксана Іванівна

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»

Ефективне правове регулювання шлюбно-сімейних відносин в Україні має надзвичайно важливе значення для відновлення і подальшого розвитку української держави. Питання регулювання шлюбно-сімейних відносин у процесі розвитку і становлення нашої держави в економічному, соціально-культурному та у морально-етичному плані, є найбільш актуальними, оскільки останні є основою становлення і розвитку суспільства в цілому. Сім'я як соціальне утворення виступала найважливішим елементом розвитку в усіх цивілізаціях. Ідеологія пріоритету сім'ї, її неминуча цінність для людини і суспільства закріплена у багатьох нормативно-правових актах, одним з головних положень яких є зміцнення і захист сім'ї з боку суспільства, розробка національної сімейної політики [1, с. 1].

Держава і суспільство не можуть не вбачати в припиненні шлюбу, особливо в розлученні, свідчення неблагополуччя у сфері шлюбно-сімейних відносин. Держава зацікавлена у збереженні й зміцненні сім'ї, що відображено у ч. 3 ст. 51 Конституції України [2], яка встановлює, що захист сім'ї є конституційним обов'язком держави.

Проблеми розірвання шлюбу в судовому порядку досліджувало багато вчених-юристів, таких як: М. В. Антокольська, О. В. Дзера, І. В. Жилінкова, Л. М. Зілковська, А. М. Нечаєва, З. В. Ромовська, Є. О. Харитонов, О. О. Ульяненко, С. Я. Фурса, Ю. С. Червоний та ін., що знайшло своє відображення в наукових працях, які застосовувалися при дослідженні зазначених проблем розірвання шлюбу подружжям, яке має дітей, сьогодні різко підвищується прийняттям СК України [3], у зв'язку з чим, інститут припинення шлюбу шляхом його розірвання зазнав істотних змін, поповнився багатьма новелами, які потребують детального вивчення та глибоких досліджень.

Розірвання шлюбу є одним з видів припинення шлюбу, передбачених ст. 104 СК України [4]. Сімейне законодавство України передбачає, що розірвання шлюбу в судовому порядку можливе за взаємною згодою та за позовом одного з по-

дружжя (ст. 109 та ст. 112 СК). У зв'язку з цим, ст. 105 СК передбачає можливість припинення шлюбу внаслідок його розірвання за спільною заявою подружжя на підставі рішення суду, відповідно до ст. 109 СК України. При цьому розірвання шлюбу подружжям, яке має дітей, провадиться виключно в судовому порядку, не зважаючи навіть на наявність взаємної згоди на розлучення.

При розірванні шлюбу за взаємною згодою подружжя, яке має спільних дітей, роль суду в принципі така сама, як і роль органів РАЦС, оскільки він не має права з'ясовувати причини розлучення, вживати заходи до примирення подружжя або будь-яким способом вторгтися в їхнє особисте життя, тобто, суд не має права відмовляти в розірванні шлюбу, якщо обидва подружжя заявляють про це. Разом з тим, суд може відмовити у розірванні шлюбу, якщо буде встановлено фіктивність такого розірвання шлюбу тощо.

При розірванні шлюбу подружжя мають дотримуватися також вимог ст. 110 СК, де встановлено імперативне правило про неможливість чоловіка і дружини розірвати шлюб протягом вагітності дружини та впродовж року після народження дитини. Слід зазначити, що зазначене правило викликає безліч дискусій щодо необхідності позбавлення жінки у цей період права розірвати шлюб. Раніше чинний КпШС тимчасово обмежував право на розірвання шлюбу у цей період лише чоловіка, тоді як жінка таке право мала. За новою редакцією СК розірвання шлюбу в такий період можливе лише як виняток у разі, якщо один з подружжя вчинив протиправну поведінку, яка містить ознаки злочину, щодо другого з подружжя або дитини. Однак, не лише вказані дві обставини можуть вплинути на бажання жінки перебувати у шлюбі, у зв'язку з чим положення, яке передбачалось КпШС України, було більш правильним. Зазначена позиція заслуговує на увагу, оскільки це суперечить праву на вільне перебування у шлюбних відносинах і на свободу розлучення, встановленого законом.

Закон надає право подружжю, яке має дітей, право подати до суду заяву про розірвання шлюбу разом із письмовим договором про те, з ким із них

не суперечить письмова домовленість подружжя щодо дітей їх правам та інтересам. Якщо буде встановлено, що письмова домовленість сторін відповідає інтересам дітей, і немає підстав вважати, що вона порушує інтереси дітей, суд затверджує погодження своїм рішенням.

Позовна заява про розірвання шлюбу повинна розглядатися у позовному провадженні та відповідати вимогам, які пред'являються до змісту та форми позовної заяви (статті 119 – 121 ЦПК України). Такий позов може бути пред'явлено у випадках, коли один із подружжя заперечує проти розірвання шлюбу, коли є спірним питання щодо визначення місця проживання дитини тощо.

Закон встановлює строк для постановлення судом рішення про розірвання шлюбу – один мі-

сяць, протягом якого дружина та чоловік можуть переглянути свої взаємини, досягти примирення і відкликати заяву про розірвання шлюбу. У разі спливу встановленого строку заява від подружжя про припинення справи не надійшла, і сторони в судове засідання не з'явилися, суд має право залишити справу без розгляду згідно ст. 207 ЦПК України [10].

Після набрання рішенням законної сили особи повинні оформити розірвання шлюбу в органах РАЦС, що здійснюється шляхом реєстрації, а за заявою колишнього чоловіка або дружини видається свідоцтво про розірвання шлюбу та ставиться відмітка у паспорті. Шлюб, розірваний судом, вважається припиненим у день набрання чинності рішенням суду про розірвання шлюбу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сафончик О. І. Правове регулювання припинення шлюбу в Україні : автореф. дис. ... канд.юрид.наук : 12.00.03 / О. І. Сафончик. – Одеса, 2004. – 20 с.
2. Конституція України : Закон України від. 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
3. Сімейних кодекс України : Закон України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21 – 22.
4. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України / за ред. Є. О. Харитоновна. – Х. : Одиссей. – 2006.
5. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. – К. : Парламентське видавництво. – 2004.
6. Науково-практичний коментар Цивільно-процесуального кодексу України у двох томах / за ред. С. Я. Фурси. – К., 2006.
7. Сімейне право: Нотаріат. Адвокатура. Суд / за ред. С. Я. Фурси. – К., 2005. – Книга 1.
8. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України / за ред. Ю. С. Червоного. – К. : Істина, 2003.
9. Фурса С. Я. Окреме провадження у цивільному процесі України : навч. посіб. / С. Я. Фурса. – К., 1999.
10. Науково-практичний коментар Цивільно-процесуального кодексу України у двох томах / за ред. С.Я. Фурси. – К., 2006.

АНОТАЦІЯ

Сафончик О.І. Деякі питання розірвання шлюбу в судовому порядку за законодавством України. – Стаття.

Розірвання шлюбу є одним з видів припинення шлюбу, передбачених Сімейним кодексом України. Сімейне законодавство України передбачає, що розірвання шлюбу в судовому порядку можливе як за взаємною згодою подружжя, так і за позовом одного з них. При цьому розірвання шлюбу подружжям, яке має дітей, провадиться виключно в судовому порядку, не зважаючи навіть на наявність взаємної згоди на розлучення. Подружжя, яке має дітей, має право подати до суду заяву про розірвання шлюбу разом із письмовим договором про те, з ким із них будуть проживати діти, яку участь у забезпеченні умов їхнього життя братиме той з батьків, хто буде проживати окремо, а також про умови здійснення ним права на особисте виховання дітей. Шлюб, розірваний судом, вважається припиненим у день набрання чинності рішенням суду про розірвання шлюбу.

Ключові слова: шлюбно-сімейні правовідносини, шлюб, припинення шлюбу, розлучення.

АННОТАЦИЯ

Сафончик О.И. Отдельные вопросы расторжения брака в судебном порядке по законодательству Украины. – Статья.

Расторжение брака является одним из видов прекращения брака, предусмотренных Семейным кодексом Украины. Семейное законодательство Украины предусматривает, что расторжение брака в судебном порядке возможно как по взаимному согласию супругов, так и по иску одного из них. При этом расторжение брака супругами, имеющими детей, производится исключительно в судебном порядке, несмотря даже на наличие взаимного согласия на развод. Супруги, имеющие детей, имеют право подать в суд заявление о расторжении брака вместе с письменным договором о том, с кем из них будут проживать дети, какое участие в обеспечении условий их жизни будет принимать тот из родителей, кто будет проживать отдельно, а также об условиях осуществления ними права на личное воспитание детей. Брак, расторгнутый судом, считается прекращенным в день вступления решения суда о расторжении брака в законную силу.

Ключевые слова: брачно-семейные правоотношения, брак, прекращение брака, развод.

